

CHRÁM SV. GOTHARDA VE SLANÉM

Památky Slaného a Slánska (5)

Památky Slaného a Slánska (5)

*Chrá*m svatého Gotharda ve Slaném je bezesporu jednou z předních památek gotické architektury v kraji. Přesto zůstává jeho historie a stavební vývoj dosud ne zcela objasněnou kapitolou. Městský farní kostel je mnohvrstevný organismus. Jeho založení, stavební vývoj, vnitřní vybavení, ikonografická výzdoba i liturgický provoz vycházely z konkrétních potřeb zakladatele a společenství věřících a z jejich prostředků byly také financovány. Přečkal neúprosný běh času, dobu rozvoje i strádání městské obce. Je tak nejen příkladem stavitelského umu našich předků, dokladem kulturního rozvoje, nosného významu křesťanství pro naši společnost, ale také mlčenlivým svědkem mnoha drobných lidských osudů. Je velikánem, který spojuje dnešek s minulostí.

Počátky kostela sv. Gotharda jsou spojeny s benediktinským klášteřem v Ostrově u Davle, který zde zřídil svou expozituru, později probošství. Tradičně bývá za nejstarší zmínku o kostele považován zápis v kronice Kanovníka vyšehradského, vážící se k roku 1137. Zdá se ovšem pravděpodobné, že k založení došlo až v 2. polovině 12. století. O románské podobě kostela nemáme jasnou představu, můžeme ovšem předpokládat, že se jednalo o trojlodní baziliku alespoň s jednou věží z kvádříkového zdiva v západním průčelí, stojící zhruba v místech dnešní stavby, nebo o něco jižněji. V této podobě kostel sloužil i v podmínkách nově vysazeného královského města po roce 1300, kdy v jeho bezprostřední blízkosti vzniká hradební zeď.

K první gotické stavební fázi dochází v 2. polovině 14. století, není však jisté, zda nutně souvisela s velkým požárem města roku 1372. Spíše se zdá, že původní stavba, jak bylo obvyklé, nadále sloužila, než mohla novostavba začít alespoň částečně plnit svou funkci. V této vrcholně gotické fázi vznikla severní věž a obvodové zdivo trojlodí, k němuž byl na východě připojen dnes nedochovaný nižší presbytář. Pro výstavbu západní části hlavní lodi a jižní zdi věže bylo částečně využito dochované románské zdivo původní stavby. V této podobě zastihly chrám husitské nepokoje. Když se město záhy přiklonilo na stranu kalicha, museli ostrovští benediktini město roku 1419 opustit; tím končí i spojení slánského kostela s jejich klášteřem. Ve městě se naopak ustavila utrakvistická farní správa a daleko větší vliv na dění v kostele a jeho podobu získávali měšťané.

Neblaze se kostela dotkly události z dubna 1425, kdy po obléhání město dobylo vojsko Jana Roháče z Dubé, při jeho plenění byl zapálen a poškozen. Nejnutnější závady musely být odstraněny neprodleně, k podstatným stavebním úpravám došlo po polovině 15. století. V této první pozdněgotické fázi byla zvýšena a nově zaklenuta hlavní loď. Nevíme přesně, jak se změnila podoba bočních lodí chrámu, tehdy byl připojen severní i západní portál s předsíní. Po určité přestávce byl pozdněgotický vývoj kostela dokončen kolem roku 1500 výstavbou presbytáře a následně sakristie s depozitářem v patře, dokončené podle datace na východní stěně k roku 1520. Jednalo o poměrně ambiciózní architektonický projekt. Jeho vnější opěrné pilíře zakončené po vzoru

Chrám sv. Gotharda ve Slaném

katedrální architektury fiálami s kytkou jsou náročně komponovány a nesou zbytky bohaté sochařské výzdoby. Kvalitně zhotovena je i profilace ostění výrazně vertikalizujících oken. Kdo stál za výstavbou této nejkvalitnější středověké architektury ve městě, ukazuje hrdě městský znak umístěný na severní stěně obracející se směrem k hlavní městské komunikaci.

Dnešní podobu kostela ovlivnila jednak přístavba barokní kruchty a nového schodiště do krovu při západním vstupu, jednak opravy v poslední třetině 19. století za děkana Josefa Kandlera, a to podle návrhu architekta Achilla Wolfa a v interiéru roku 1890 pod vedením Rudolfa Štecha. Z tohoto období pocházejí čtyři opěrné pilíře na jižní straně, předsíň severního vstupu, nová dlažba interiéru (1879) či vitráž za hlavním oltářem (1891).

Hlavní oltář, detail obrazu se sv. Gothardem, po r. 1760

Varhany, Antonín Reiss, 1783

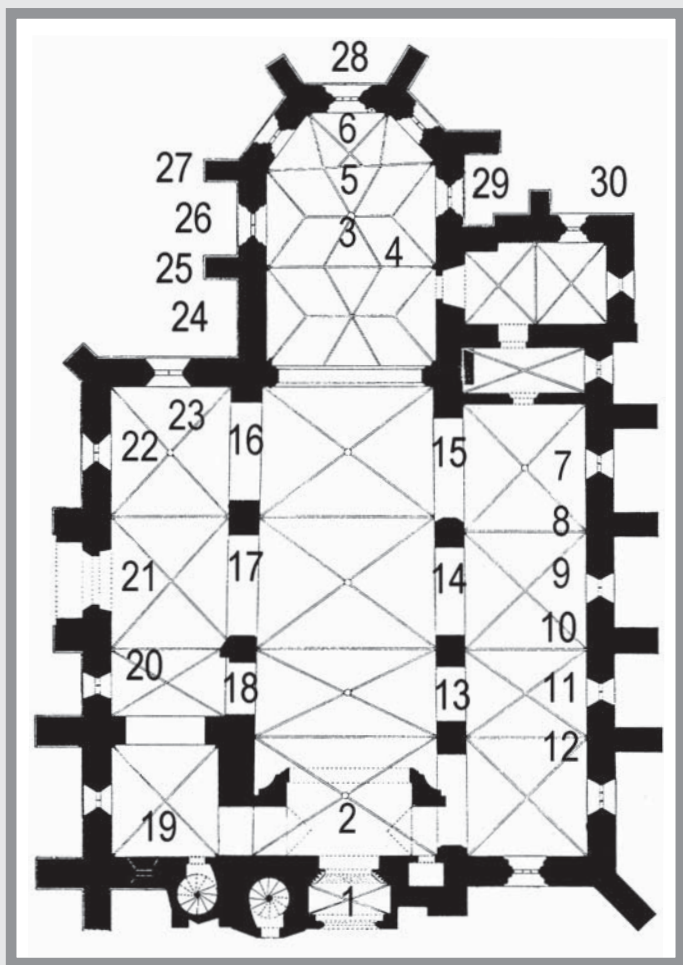
VYBAVENÍ KOSTELA • Přestože mobiliář interiéru působí dojmem jednotné barokní výzdoby, nalezneme zde několik starších součástí vybavení. Západní vstup uzavírají výjimečně dochované dřevěné dveře s bohatě vyřezávaným slepým kružbovím z 2. poloviny 15. století. Z doby dokončení výstavby kostela kolem roku 1500 pocházejí také nástěnné malby s utrakvistickou ikonografií na klenbě presbytáře. Ústřední postavu Krista držícího kalich, symbol přijímání pod obojí (tzn. jak v podobě Hostie, Těla Kristova, tak i v podobě mešního vína z kalicha, Krve Kristovy), doprovázejí postavy andělů s nástroji Kristova umučení. Postavy evangelistů byly doplněny při obnově roku 1890. V jižní boční lodi nalezneme křtitelnicí datovanou nápisem do roku 1511, předbělohorskou etapu výzdoby reprezentuje obraz Narození Krista nad severním vchodem (1617?). Pozdně barokní oltáře a varhany pocházejí z let 1770–1782. Jejich autoři jsou neznámí, některé obrazy (sv. Gothard na hlavním oltáři, sv. Jan Nepomucký) vykazují blízkost dílům rokokového malíře Františka X. Palka. Poměrně cenné jsou také zvony zavěšené ve věži kostela. Nejstarší a také největší z nich, Gothard, pochází již z roku 1494, doplňují ho Vojtěch (1508) a Erasmus (1545).

Cínová křtitelnice v jižní lodi, 1511

Památky Slaného a Slánska (5)

LEGENDA • 1 – dřevěné vstupní dveře (před r. 1500) • 2 – varhany (1783), ve spodní části znak Clam-Martiničů • 3 – svorník s hlavou Krista (po r. 1450) • 4 – nástěnné malby (po r. 1450) • 5 – hlavní oltář s obrazem sv. Gotharda (po r. 1760) • 6 – tzv. Terrigenův epitaf (za oltářem, 1601) • 7 – oltář Panny Marie (po r. 1760) • 8 – zpodobnění se sochami krále Davida a sv. Petra (po r. 1760) • 9 – křtelnice (1511) • 10 – oltář sv. Vavřince (1898) • 11 – skříňka na posvátné oleje se sochou Křtu Krista (po r. 1760) • 12 – zpodobnění se sochou marnotratného syna a kajícíka (po r. 1760) • 13 – oltář sv. Floriána s obrazem sv. Floriána s vedutou města Slaného (1781), ve spodní části Smrt sv. Františka Xaverského (po r. 1760) • 14 – oltář sv. Barbory, ve spodní části nový obraz sv. Terezie od Dítěte Ježíše • 15 – oltář sv. Jana Nepomuckého (po r. 1760), ve spodní části obraz sv. Aloise od W. Seidla (1854) • 16 – oltář sv. Anny, ve spodní části obraz sv. Anežky České od Jana Heřmana (1890) • 17 – oltář sv. Václava s obrazem Zavraždění sv. Václava, ve spodní části Smrt sv. Josefa (po r. 1760) • 18 – oltář sv. Maří Magdalény (po r. 1760), ve spodní části obraz sv. Prokopa od malíře Myslivečka (1874) • 19 – cyklus obrazů Křížové cesty (Prokopius Franz ofm, před r. 1850; původně ve slánském františkánském klášteře) • 20 – oltář Bolestné Panny Marie (19. století; původně ve slánském františkánském klášteře) • 21 – obraz Narození Krista (po r. 1600) • 22 – oltář Svatého Kříže, dušičkový (po r. 1760) • 23 – náhrobek slánského děkana Jiřího Vojtěcha Bláhy (1680) • 24 – znak města Slaného (po r. 1450) • 25 – gotický baldachýn (po r. 1450) • 26 – epitaf Fridricha ze Šimberka (1584) • 27 – architektonická plastika – poprsí anděla (po r. 1450) • 28 – náhrobek rodiny Danešů (1585) • 29 – gotický nápis červenou rudkou na kamenných kvádrech u okna (po r. 1450) • 30 – datace 1520 na stěně sakristie.

Chrám sv. Gotharda ve Slaném

Interiér, pohled k východnímu závěru

Památky Slaného a Slánska (5) • Chrám sv. Gotharda ve Slaném
text Marek Filipец • grafická úprava Ivo Horňák
fotografie Pavel Východil a Jiří Jaroš
vydal odbor kultury MěÚ Slaný, Velvarská 136, 274 01 Slaný
tisk KOČKA Slaný AD 2013 • www.pamatky.slany.cz

KRÁLOVSKÉ
MĚSTO **Slaný**